

Rangaistuksen tuomitseminen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta

ASIAN VIREILLETULO

Helsingin hovioikeuden presidentti on tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetulla 28.3.2024 päivätyllä ilmoituksellaan saattanut oikeuskanslerin tietoon, että Itä-Uudenmaan kärjäoikeus oli 26.10.2023 antamallaan tuomiolla asiassa R 19/1538 lukenut vastaajan syyksi väärennyksen, vaikka syyteoikeus rikoksesta oli vanhentunut.

Kärjäoikeus oli mainitulla tuomiollaan lukenut vastaajan syyksi kolme rikosta, joista yksi oli 15.9.2017 tehty väärennys, ja tuominnut hänet niistä yhteiseen 60 päiväsakon rangaistukseen. Syyttäjä oli valittanut tuomiosta hovioikeuteen ja vaatinut, että syyte mainitusta väärennyksestä hylätään ja rangaistus alennetaan 50 päiväsakoksi, koska syyteoikeus oli ollut tältä osin vanhentunut.

Hovioikeus on 28.3.2024 antamassaan tuomiossa todennut, että syyteoikeus mainitusta väärennyksestä oli vanhentunut 14.9.2022, sillä tiedoksiantotodistuksen mukaan haaste oli annettu vastaajalle tiedoksi 4.10.2022. Hovioikeus alensi vastaajalle tuomitun rangaistuksen 50 päiväsakkoon.

SELVITYS

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Itä-Uudenmaan kärjäoikeuden kärjätuomari on antanut asiasta häneltä pyytämäni selvityksen ja kärjäoikeuden laamanni lausuntonsa.

Käräjätuomari on selvityksessään myöntänyt, että syyteoikeus käräjäoikeuden syyksi luke-
masta väärennyksestä oli ollut vanhentunut. Tuomio oli annettu heti pääkäsittelyn jälkeen istun-
nossa. Käräjätuomari oli huomannut tapahtuneen virheen käsittelyn jälkeen ja oli ilmoittanut
asiasta syyttäjälle puhelimitse ja sähköpostitse.

Laiminlyöntinsä syytä käräjätuomari ei ole osannut varmuudella sanoa. Hän on ilmoittamansa
mukaan mahdollisesti haasteen antamisen määräpäivää määritessään katsonut väärän syyte-
kohdan tekoaikaa ja ei ole sitten enää asiaa ratkaistessaan tarkistanut asiaa uudestaan vaan
on olettanut itse asettamansa aikarajan pitäneen.

Laamanni on lausunnossaan todennut käräjätuomarin itse myötävaikuttaneen siihen, että virhe
oli hovioikeudessa korjattu.

RATKAISU

Arviointi

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan syyteoikeus rikoksesta vanhentuu vii-
dessä vuodessa, jos ankarin rangaistus rikoksesta on yli vuosi ja enintään kaksi vuotta van-
keutta. Rikoslain 33 luvun 1 §:n mukaan väärennyksestä tuomittava enimmäisrangaistus on
kaksi vuotta vankeutta.

Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen kat-
kaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnol-
linen ja huolellinen.

Käräjätuomari on tuominnut asiassa vastaajan vanhentuneesta rikoksesta. Saadun selvityksen
perusteella hän on menetellyt virheellisesti epähuomiossa.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata,
on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa
merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu
tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöraatkaisun tekemiseen.

Kyseisenlainen tuomarin virheellinen menettely saattaa vakavuutensa perusteella tulla arvioita-
vaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomi-
senä. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus

ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista on pidetty vähäisenä tapauksissa, joissa syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta rangaistukseen tuomitsemisesta ei ole aiheutunut haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia ja vastaajaa on syytetty syyteoikeudeltaan vanhentuneen rikoksen lisäksi muista rikoksista, joiden syyteoikeus ei ole ollut vanhentunut, joten pääkäsittelyn järjestäminen on ollut muilta osin tarpeellista. Vaikiintuneen seuraamuskäytännön mukaan tuomarille on tällöin annettu virheellisestä menettelystä huomautus.

Käräjätuomarin huolimattomuutta asian käsittelyssä ilmentää käsillä olevassa tapauksessa se, ettei hän ollut havainnut rikoksen syyteoikeuden vanhentumista haasteen tiedoksiannon määräpäivää asettaessaan, johtaessaan prosessia pääkäsittelyssä eikä vielä myöskään antaessaan tuomiota. Prosessissa oli näin ollen useita vaiheita, joissa hänen olisi asian käsittelystä vastaavana tuomarina tullut kiinnittää huomiota siihen, ettei rikoksen syyteoikeus pääsisi vanhenemaan ja ettei syyteoikeudeltaan vanhentunutta rikosta voida käsitellä tai siitä tuomita. Syyteoikeuden vanhentumisen tarkistamisessa on kyse jokaiseen rikosasiaan kuuluvasta rutiinitoimenpiteestä, jota ei voi sivuuttaa kiireessä tai työpaineessakaan. Asiassa ei ole ilmennyt, etteikö syyteoikeuden vanhentuminen olisi ollut tuomarilta edellytettävää huolellisuutta noudattaen vaikeuksitta käräjätuomarin havaittavissa.

Toisaalta menettelyn vähäisyyttä rikosoikeudellisesti arvioituna puoltaa ensinnäkin se, ettei käräjätuomarin virheellisestä menettelystä ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia hänen saatettuaan itse havaitsemansa virheen syyttäjän tietoon ja syyttäjän valitettua tuomiosta hovioikeuteen. Lisäksi vastaajaa oli syytetty syyteoikeudeltaan vanhentuneiden rikosten ohella myös muista rikoksista, joiden syyteoikeus ei ollut vanhentunut, joten pääkäsittelyn järjestäminen on ollut asiakokonaisuudessa muilta osin tarpeellista. Vaikka totean arvostavani käräjätuomarin selvityksessään esiin tuomaa menettelyä, jolla hän oli pyrkinyt poistamaan virheen haitallisen vaikutuksen vastaajalle, ei se kuitenkaan poista hänen tekemänsä virheen periaatteellista vakavuutta.

Kun käräjätuomarin menettely lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen hänen menettelyään on tutkittu ainoastaan laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden kärjätuomari on menetellyt lainvastaisesti käsitellessään syyteoikeudeltaan vanhentunutta rikosta käräjäoikeuden pääkäsittelyssä ja tuomitessaan vastaajan siitä rangaistukseen.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkis-yhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiselle.

Annan mainitun lainkohdan nojalla kärjätuomarille huomautuksen hänen edellä kerrotusta menettelystään.

Lähetän päätökseni tiedoksi asiasta ilmoittaneelle Helsingin hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Markus Löfman